

Udsatte unge rådner op i et system, der ikke kan rumme dem

Man skal tage ansvar for sit eget og udnytte samfundets muligheder, lyder det. Men hvor er omsorgen og respekten for de unge mennesker, som ikke har andre muligheder end dem, systemet opstiller?

Nogen har engang sagt, at et samfund skal bedømmes på, hvordan det behandler sine svageste.

I dag står det søreme skidt til. Efter knap 32 år, hvor jeg som socialrådgiver har haft mulighed for at gøre en positiv forskel for andre mennesker, må jeg i dag konstatere, at en stor gruppe menneskers problemer bliver underkendt på en så voldsom og uværdig måde, at vi ikke længere har at gøre med det, jeg forstår ved en velfærdsstat. Vi har en fået en stat, som skiller snot fra skæg og lader snot fuldstændig i stikken.

Siden 1970'erne har mere eller mindre halvdelen af befolkningen været beskæftiget i job, mens den anden halvdel har været uden for jobmarkedet (det drejer sig om børn, unge under uddannelse, syge og pensionister). Men de seneste år er det blevet legitimt at sige, at det er folks eget valg eller ansvar, at de ikke har noget job, og endnu værre, at det er i orden at fratage svage mennesker (som har særlig brug for velfærdsstaten) deres forsørgelse, så det bliver umuligt for dem at opretholde et værdigt liv. Det gælder ikke mindst de alvorligt syge unge, som ikke længere kan få pension, før de er 40 år, og som indtil da skal leve på lave ydelser i op til 22 år, og det gælder de fleste unge under 30 år på kontanthjælp. Hovedparten af disse mennesker har ingen mulighed for at tage en uddannelse eller få et job eller på anden lovlig vis at ændre deres situation til det bedre.

Gamle socialfaglige dyder som kontakt og relation, tryghed og kontinuitet og ikke mindst koordinering er i dag sat helt uden for døren. Gode, afprøvede tiltag som at få en personlig rådgiver, højskoleophold, revalidering og lignende er stort set ikkeeksisterende – pengene går i stedet til betaling af andre aktører, som ikke yder noget, der kommer i nærheden af disse faglige dyder.

Ofte stopper processen, fordi den unge ikke har set et brev i sin e-post eller ikke er mødt til aktivering og derfor sanktioneres og mister sin forsørgelse i kortere eller længere perioder, hvorefter det hele begynder forfra igen og igen og igen.

Man taler ikke om positive ændringer eller udvikling til gavn for den unge og på sigt samfundet. Jo længere de unge løber ubehjælpsomt rundt i dette hamsterhjul uden den relevante støtte og økonomi, desto mere massive og fasttømrede bliver deres i forvejen store problemer.

Svigt, traumer og misbrug

Jeg arbejdede sidste år som opsøgende socialrådgiver blandt gruppen af unge hjemløse mellem 18 og 30 år på et herberg og på et krisecenter for voldsramte kvinder. Jeg mødte svigtede unge mennesker uden tro på, at de kunne få mulighed for et helt almindeligt liv med job, lejlighed, kæreste, børn og socialt liv. Unge, der meget tidligt har følt sig anderledes og marginaliseret, der fra begyndelsen af deres liv har oplevet omsorgssvigt i familien efterfulgt af svigt fra institutioner, skoler og velfærdsstaten. Unge, hvis voksenliv begynder på herberg eller krisecenter, uden at de har økonomien til at finde bolig, spise ordentligt og regelmæssigt, til at passe deres medicinske behandling eller sågar gå til tandlæge.

De mange svigt har ødelagt deres selvværd og ført til psykiske problemer, ophobning af ubehandlede traumer og misbrug. De er overladt til sig selv, isoleret fra almindelig socialt liv og uden tryk kontakt til familie eller venner.

Men disse unge bliver mødt af et system, som tager udgangspunkt i, at de selv er ansvarlige for den situation, de er havnet i. Og derfor skal de selv søge den hjælp, de føler behov for. Et ansvar, de på ingen måde evner at løfte. At hjælpe dem med det er en relevant socialfaglig opgave, men i jobcentret bliver de i stedet for dialog om deres behov for hjælp og støtte mødt af korte samtaler, der skal afklare, hvilken standardiseret gruppe de skal placeres i. Det bliver besluttet, om de skal i aktivering i kommunale tilbud og/eller henvises til andre aktører.

Det bedste, der kan komme ud af disse standardiserede løsninger, er, at systemet opdager, at der er tale om unge med alvorlige og sammensatte problemer. Men desværre hører hver af problemstillingerne til i forskellige dele af det sociale system – som hver for sig fungerer som sin egen silo – hvorfor der sjældent sker en socialfaglig og helhedsorienteret indsats. Ingen silo er 'ejer af sagen', og ingen silo kan bestemme, hvad der skal ske i en anden silo. Det samme gælder de såkaldte mentorer, som er blevet så moderne. Denne ukoordinerede fremgangsmåde medfører, at den unge skal igennem talrige samtaler med forskellige personer uden at vide, hvad det fører til.

De unge bliver misforstået

De unge kan sjældent overskue de mange forskellige instanser, de har svært ved bare at finde vej ind og opfylde de forskellige præmisser, hvorfor der kan gå måneder, før de opnår forsøgelse (digitalisering af ansøgninger og kommunikation gør det ikke nemmere). De forstår heller ikke, at så mange forskellige mennesker skal have de samme svære personlige oplysninger, og alligevel sker der ikke noget.

Jeg har oplevet, at en ung alkoholiseret hjemløs ønskede og var motiveret for døgnbehandling for sit misbrug. Selv om jeg kunne bekræfte dette efter længere kendskab til og samarbejde med ham, skulle han alligevel bevise sin motivation ved at komme i

ambulatoriet og få antabus ugentligt over en længere periode, selv om det netop er det, han ikke var i stand til på grund af årelange og mangeartede problemer.

Man kan konstatere, at de unge ikke får relevant hjælp og støtte af de samme årsager, som gør, at de har behov for hjælp og støtte. Det øger risikoen for, at en stor gruppe unge føler sig misforstået, opgivet og uden for samfundet. For at overleve må de gældsætte sig (en togbøde kan hurtigt blive til bundløs gæld) og i nogle tilfælde begå kriminalitet. Det hele med risiko for, at de begynder at hade det samfund, som ikke rummer dem.

Lad os komme i gang

I dag er mantraet, at man skal tage ansvar og udnytte samfundets muligheder, men hvor er omsorgen og respekten blevet af over for de borgere, som ikke kan og ikke har andre muligheder end dem, systemet opstiller? Hvor bliver de af i snakken om medborgerskab?

Velfærdsstatens grundtanke er vel, at vi alle skal yde efter evne og nyde efter behov. For alle har ikke fået de samme evner og muligheder. Nogle kan hjælpes godt på vej, andre kan ikke, men marginaliseringen gavner ingen.

Nedbryd det sociale systems siloopbygning, skab mulighed for socialfaglig helhedsorienteret indsats, som bygger på tryghed, relation til få professionelle, kontinuitet og økonomi, der giver mulighed for et værdigt liv, mens der er behov for hjælp og støtte (ingen ydelser under fattigdomsgrænsen).

Der er behov for masser af socialfaglig opbakning og motivering, opprioritering af psykologisk og psykiatrisk behandling, misbrugsbehandling og ikke mindst koordinering. Medborgerskab skal være for alle. Tiden skal ikke spildes på nyttejob, som blot flytter fokus fra den vigtige socialfaglige opgave. Der skal i stedet skabes rummelige arbejdspladser og uddannelser og andre relevante tilbud til dem, der aldrig har fået mulighed for at få en plads i solen.

I stedet for at bo på herberg og krisecenter i flere år, som en del unge gør i dag med fare for, at deres problemer udvikler sig til at blive permanente og uløselige, bør vi skabe flere billigere lejligheder, bofællesskaber og 'skæve' boliger med sociale medarbejdere tilknyttet.

Det vil være fællesskab til gavn for fællesskabet. Det vil igen være skønt at være socialrådgiver med mulighed for at gøre en positiv forskel. Jeg kan næsten ikke vente med at komme i gang.

Dorthe Nielsen er socialrådgiver